

R. Z E M L J A T Š K A

ILJITSISTÄ

On vaikea puhua Iljitsistä yleensä ja varsinkin hänen erinäisistä elämänvaiheistaan. Hän oli kokonaan terästä, yhdestä kappaleesta valettu. Hän oli imenyt itseensä koko proletariaatin yhteistahdon ja järjen. Hänen ajattelunsa rautainen loogillisuus, hänen jokaisen tahdonilmauksensa syvä johdonmukaisuus, tuon suuren merkkimiehen koko elämän sopusuhtaisuus ovat painuneet syvästi mieleeni.

Ensimmäiset muistelmani Leninistä ovat peräisin puolueemme „Iskran” kaudelta, jolloin sain vuonna 1901 kutsun ulkomaille, muistaakseni Zürichiin, tekemään selkoa, miten käytiin taistelua „Iskran” puolesta Odessassa, jossa siihen aikaan toimin „Iskran” asiamiehenä. Minua hämmästytti Iljitsissä eniten silloin hänen tavaton herkkyytensä ja huomaavaisuutensa, millä hän suhtautui uuteen henkilöön. Hän tarkkaili uutta tulokasta tutkivasti, mutta teki sen niin, että siinä tuntui jotain erikoista, vain hänelle ominaista kohteliaisuutta. Myöhemmin tulin hyvin tuntemaan, kuinka Iljits tunnusteli aatteellisia vastustajiaan, kuinka hän osasi torjua luotaan ei ainoastaan aktiiviset vihollisensa, vaan kaiken lahon ja horjuvaisen, kaiken sen, mikä voi usein taistelun tuoksinassa tuottaa yhtä suurta vahinkoa kuin vihollinen.

Mielessäni on säilynyt muisto Iljitsin ihanteellisen puhtaasta keittiöstä, jossa joimme teetä ja ruokailimme. Talousaskareissa puuhaillen Vladimir Iljits samalla kyseli minulta paljon ja vilkkaasti kaikkea Venäjältä, kaikista taistelun pikkuseikoista.

En voi vieläkään unohtaa, miten ensimmäisen kerran tapasin Leninin henkilökohtaisesti. Heti kun hän oli tehnyt pari kolme huomautusta, käsitin vallan uudessa valossa organisatoorisen taistelun näköalat, ja sen etäisimmätkin ilmenemismuodot kävivät reaaliseksi. Tulin jo silloin näkemään, kuinka mainiosti Iljits tunsu työväenliikkeen ja kuinka taitavasti hän tämän

tuntemisen perusteella viitoitti tulevien vallankumouksellisten ottelujen suurenmoiset perspektiivit.

Toinen käyntini Iljitšin luona tapahtui toisen edustajakokouksen edellä ja aiheutui palostani Jekaterinoslavissa, josta minun oli pakko paeta. Olin silloin Iljitšin seurassa vain vähän aikaa, sillä minut lähetettiin yhdessä G. I. Gusevin kanssa Brysseliin valmistelemaan edustajakokousta. Mutta niistä muutamista neuvotteluista, joissa Iljitš selitti meille edustajakokouksen työn olemusta, piirtyi selvä kuva kiertämättömästä kahtiajakautumisesta. Elimme koko tuon lyhyen ajan kuin kuumeessa käsittäen selvästi, kuinka suuri merkitys tällä edustajakokouksella on oleva puolueelle. Tulevien vastustajiemme leirissä hahmottuva linja huolestutti tavattomasti Iljitšiä ja pakoitti hänet organisoimaan, selittämään ja vakuuttamaan aivan erikoisella, vain hänelle ominaisella tarmolla, jotta meikäläisten rivit olisivat kyllin ajoissa valmiit edessäolevaan taisteluun. Niin huolestuneena näin hänet uudelleen vasta paljon myöhemmin, kun poliittiselle areenalle ilmaantuivat likvidaattorit ja otzovistit.

Iljitš ei ollut minulle niinä päivinä yksinomaan herttainen, huomaavainen ja sydämellinen toveri, joka kuunteli tarkoin, mitä Venäjän olot meille sanelivat. Siihen aikaan, edustajakokouksen edellä, Iljitš ruoski ankarasti, hakkasi rautaisen logiikkansa moukarilla kaikkea lahoa ja horjuvaa takeon bolševistista tietoisuutta, bolševistista johdonmukaisuutta ja lujuuutta. Kukaan ei osannut niin hyvin kuin Lenin karsia armotta pois kaiken sen, mikä oli vahingollista tai hyödytöntä vallankumoukselle, ja samalla niin väsymättömän huomaavaisesti ja sitkeästi selittää, todistella ja vetää mukaan kaikkea elävää, kaikkea mikä oli tarpeellista taistelua varten.

Muistan, miten Iljitšin puheet vaikuttivat vastustajiimme. Heidän väkinäiset, veltot vastauksensa Iljitšin osuvien puheiden jälkeen todistivat sitä ajatuksen kangistumista, minkä Iljitšin raudanluja ja millään kumoamaton logiikka heissä aiheutti. Bundilaiset ja menševikit puhuivat minulle toisessa edustajakokouksessa, ja samaa sanoivat sittemmin monet muutkin hänen vastustajistaan, että Iljitšin selvien ja koruttomien puheiden jälkeen he tarvitsivat jonkin aikaa saadakseen jälleen kokoon näiden puheiden aikana kadottamansa ajatukset.

Toinen edustajakokous alkoi Brysselissä, josta meidät häädettiin pois poliisivoimalla. Me siirryimme Lontooseen. Ja silloin joko matkalla Lontooseen tai paluumatkalla Geneveen meidät yllätti merellä myrsky. Laiva heittelehti kuin lastu aallokossa. Minä ja Nadežda Konstantinovna kärsimme kovaa meritautia. Iljitš sen sijaan painoi päähänsä ainaisen lippalakkinsa ja käveli kaiken aikaa kannella pistäytyen vähän väliä kajuutassa tiedustelemassa vointiamme. Ja hän suuttui kovasti, kun joku tovereista

sanoi, että Iljitš vain koetti kestää, vaikka oikeastaan hänenkin olisi pitänyt käydä vuoteeseen. Samalla kertaa tai jollain toisella matkalla muistan nähneeni hänet niin ikään laivankannella myrskyn aikana. Englantilaiseen tapaan meidät sidottiin nojatuoleihin ja käärittiin lämpimiin matkahuopiiin. Mutta Iljitš kieltäytyi päättävästi tuosta „varokeinosta”. Ja silmiäni edessä näen yhä selvästi Leninin vankan vartalon, hänet kamppailemassa tuulta ja kovaa keinutusta vastaan ja silloin tällöin kysymässä jotain matruuseilta.

Vähän ennen kolmatta edustajakokousta oli kahtiajakautuminen puolueessa jo kypsynyt niin pitkälle, että asia kävi selväksi laajoille puoluejoukoille. Samoihin aikoihin minä erosin Keskuskomitean kokoonpanosta, joka Konjaga-Galperinin, I. F. Dubrovnskin („Innokentin”) ja L. B. Krasinin painostamana asetui sovittelukannalle istunnossaan, joka pidettiin Vilnossa. Minut kutsuttiin Geneveen neuvotteluun. Vaikka olinkin kyllin lujin sitein yhteydessä puoluejoukkoihin tunteakseni maaperän vahvaa organisaatiota ja päättäväisiä toimenpiteitä varten, niin kuitenkin lähdin Geneveen hieman arastellen tuota tekoani ja peläten, että Iljitš saattaisi moittia minua siitä, että olin liian päättäväisesti ja omavaltaisesti poistunut Keskuskomitean kokoonpanosta. Mutta ollessaan kaukana Genevessä Iljitš arvioi oikein tilanteen. Koko neuvottelun pohjana oli se, että otettiin selvälle voimat ja suunniteltiin Enemmistökomiteain Byroon valitseminen. Muutamana päivää myöhemmin kiiruhdin takaisin Venäjälle mieli täynnä vankkaa voitonuskoa, jonka Iljitš oli minussa nostattanut. Vaikka komiteoissa ehti ennen minua käydä sovittelijoita, komiteat liittyivät siitä huolimatta toinen toisensa jälkeen kannattamaan niiden 22:n päätöslauselmaa, jotka olivat neuvotelleet Genevessä ja olivat niin hyvin vaistonneet järjestöjen mielialan Venäjällä. Enemmistökomiteain Byroo, jonka muodostaminen oli suunniteltu geneveläisen ryhmän neuvottelussa, vastasi tarkoitustaan. Muutaman kuukauden kuluttua puolueen kolmannessa edustajakokouksessa saimme täydellisen voiton, ja se näytti, että joukot kannattivat empimättä bolševikkeja.

Maaliskuun lopulla vuonna 1906, ollessamme vankilassa Moskovan järjestön oikeusjutun takia, saimme kuulla Iljitšin saapuneen Moskovaan. Tämä uutinen ilahdutti meitä äärettömästi, sillä me tiesimme, että Lenin nostaa mielialan niiden tovereitten keskuudessa, jotka olivat joulukuun kapinan tappion jälkeen pessimistisen masennusmielialan vallassa. Mutta samalla me kaikki kävimme heti umpimielisiksi, emme tulleet esiin selleistä emmekä uskaltaneet sanoa toisillemme, miten kovasti jokainen meistä mielessään pelkäsi Leninin takia. Hän oli silloin vähällä joutua vangituksi. En tarkalleen muista, sattuiiko Iljitš pääsemään onnellisesti kokouksesta, jossa tapahtui palo, vai eikö

hän ehtinyt mennä sinne. Hänen vangitsemisensa olisi saattanut epätoivoon koko järjestön.

Lopettaakseni muistelmani Leninistä maanalaisen toiminnan ajoilta, haluaisin vielä kertoa vuosien 1907—1908 jälkeisestä raskaasta vaiheesta, jolloin ilmestyivät likvidaattorit ja otzovistit, jolloin ilmeni intelligenssin pakoa puolueesta yms. Vuoden 1909 lopussa minun oli pakko matkustaa Pariisiin Bakusta, jossa työväenjoukot olivat jo löytäneet ulospääsyn taistellen ankarasti noiden kovien aikojen tuomia koettelemuksia vastaan. Iljits oli tyytyväinen kuunnellessaan kertomuksiani Bakusta, Balahanin työläisistä, jotka jo tunnustelivat maaperää likvidoidakseen likvidaattorit, kertomuksiani Stalinista, joka järjesti asiat niin, että menševikit kärsivät tappion, ja turvasi voiton bolševikeille. Mutta en ollut koskaan nähnyt Iljitsiä niin huolestuneena ja niin laihtuneena kuin silloin. Menševikkien harjoittama panettelu, monien läheisten petturuus sekä Venäjältä tulevat huonot viestit saivat hänet vanhentumaan ennen aikaansa. Me, jotka olimme häntä lähellä, seurassimme sydän kipeänä, kuinka hän muuttui fyysillisesti, kuinka tämä titaani oli painunut kumaraan. Pariisin emigranttipiirit vainosivat häntä, ja hänen ympärilleen jäi vain pieni kourallinen meikäläisiä.

Mutta fyysillisesti niin kovin muuttuneenakin Lenin yhä edelleen selitti, todisteli ja vakuutteli yhtä syvällä uskolla ja tarmolla, epäilemättä hitustakaan työväenluokan tulevaa voittoa. Aioin matkustaa Venäjälle, liikarasituksesta ja raskaista koettelemuksista pahasti sairastuneena. Ja silloin tulin läheisesti tuntemaan, miten Vladimir Iljits piti huolta sairaasta toverista. Tätä huolenpitoa saivat kokea monet toverit, kun Leninistä Lokakuun vallankumouksen jälkeen tuli Neuvostovaltion johtaja.

Ennen Venäjälle lähtöäni Iljits evästeli minua ja osoitti, että tulevassa työssäni minun oli kiinnitettävä mahdollisimman paljon huomiota yhteyksien sitomiseen sivistyneistöön. Minusta oli kovin katkeraa tuntoa, ettei minulle voitu terveyteni takia antaa mitään muuta joukkoluontoisempaa työtä. Myöhemmin tulin kuitenkin vakuuttuneeksi siitä, että se tehtävä oli eräs tärkeimpiä, joita puolueen eteen silloin asettui.

Vielä tekisi mieli mainita Iljitsin eräästä erinomaisesta piirteestä — hänen erikoisesta ihmistuntemuksestaan.

Vuonna 1918 Iljits tuli äkkiarvaamatta Zamoskvoretšjen piirikomiteaan (Moskovassa). Sinne kokoontui puolue-edustajia eri tuotantolaitoksilta. Valtava enemmistö oli työläisiä. Käsiteltiin kysymystä elintarvikeosastojen muodostamisesta. Selostukseni aikana huomasi salin perällä liikehtimistä, mutta en kiinnittänyt siihen huomiota. Äkkiä puhkesivat raikuvat suosionosoitukset. Iljits oli hiljaa tullut saliin ja istunut nurkkaan. Mutta hänet tunnettiin.

Kun alettiin käyttää puheenvuoroja selostuksen johdosta, tuli esille eräs mielenkiintoinen seikka. Tuntien niin läheisen ja ääretömän rakkaan henkilön olevan keskuudessaan, työläiset koettivat kilvan tuoda hänelle julki kaikki hartaimmat toiveensa. Oli hyvin mielenkiintoista kuunnella heitä. Intelligentit sen sijaan (heitä oli silloin Zamoskvoretšjessa melko paljon) arkailivat, ja heidän esiintymisensäkin olivat vähemmän sisältörikkaita kuin tavalliseksi. Iljitš istuutui lähemmäksi asettaen kätensä korvalle kuulakseen joka sanan työläisten puheista. Samalla hän vaihtoi kanssani kuiskaten mielipiteitä ja johtopäätöksiä, vaatien, että panisin merkille työläisten joukosta eräitä, jotka hänen mielestään sopisivat hyvin johtamaan elintarvikeosastoja. Tässä kokouksessa hän kiinnitti erikoista huomiota muun muassa erääseen vanhaan työläiseen, leipuriin, joka kehittäli sängen yksityiskohtaisesti kantaansa elintarvikeosastojen järjestämisestä ja työväen ja talonpoikaiston välisistä suhteista. Myöhemmin tämä toveri teki suuren työn elintarvikerintamalla, missä hän kaatui: kulakit ampuivat hänet eräässä kylässä. Zamoskvoretšjin leipurityöläiset nimesivät erään klubeistaan vaari Tšutškovin nimelle.

Iljitš lähti tästä kokouksesta erikoisen tyytyväisenä ja saat- taessani hän puhui minulle, ettei ollut pitkiin aikoihin tuntenut olevansa niin hyvissä voimissa.

Vuoden 1918 lopussa, ensimmäisen rintamamatkani jälkeen (Pohjoiselle rintamalle) minun teki kovin mieli kertoa Iljitšille rintamavaikutelmistani, vasta muodostetusta Punaisesta Armeijasta sekä elämästä rintamavyöhykkeellä. Tehtyään minulle muutamia kysymyksiä Iljitš lausui omia mielipiteitään tilanteesta rintamilla ja tulevaisuuden näköaloista niin selvästi aivan kuin hän olisi itse käynyt rintamalla ja minä istunut poistumatta Moskovassa.

